

SHAXSGA YO'NALTIRILGAN TA'LIMI JARAYONIDA PEDAGOGIK MONITORINGNI TARKIBI VA MA'ZMUNINI OSHIRISH OMILLARI

ESHMANOV OTABEK USANOVICH,

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti dotsenti

SHONAZAROVA NILUFAR ABBOS QIZI

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti magistranti

Annotatsiya

Tadqiqotning maqsadi: shaxsga yo'naltirilgan ta'limi jarayonida pedagogik monitoringni tarkibi va mazmunini amalga oshirish omillarini tadqiq etish. Tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatuv, qiyosiy tahlil, tajriba-sinov, pedagogik monitoring, so'rovnomalar, test, matematik statistik tahlil kabi tadqiqot va tahlil usullaridan foydalanilgan. Maqolada umumiy o'rta ta'lim muassasalarida shaxsga yo'naltirilgan ta'lim jarayonida pedagogik monitoring tarkibi va mazmunini takomillashtirish bo'yicha o'quvchilarning motivlari, maqsadlari, qobiliyatlari, faolligi va boshqa individual- psixologik xususiyatlari tadqiq etildi hamda xulosa va tavsiyalar ishlab chiqildi. Xulosa qilib aytganda, umumiy o'rta ta'lim muassasalarini o'quv tarbiya jarayonida shaxsga yunaltirilgan ta'limni amalga oshirish uchun tadqiq etadigan bo'lsak, umumiy o'rta ta'lim muassasalariga o'qishga kelgan o'quvchilarni dastlabki kunlardan boshlab ular uchun qulay va turli, ya'ni nafaqat o'quv, balki sinf va darsdan tashqari faoliyatga jalb qilish, ularda o'qish, bilim olishga bo'lgan qiziqishni shakllantirish maqsadga muvofiqdir.

Kalit so'zlar: shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, monitoring, pedagogik monitoring, individual-psixologik, ta'lim-tarbiya, kuzatish, tahlil qilish, nazorat

ФАКТОРЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СОСТАВА И СОДЕРЖАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МОНИТОРИНГА В ПРОЦЕССЕ ЛИЧНОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ

ЭШМАНОВ ОТАБЕК УСАНОВИЧ,

Доцент Университета экономики и педагогики

ШОНАЗАРОВА НИЛУФАР АББОС КИЗ

Аспирант Экономико-педагогического университета

Аннотация

Цель исследования: изучить факторы реализации структуры и содержания педагогического мониторинга в процессе личностно-ориентированного образования. В процессе исследования использовались такие методы исследования и анализа, как педагогическое наблюдение, сравнительный анализ, эксперимент-проверка, педагогический мониторинг, анкетирование, тест, математическо-статистический анализ. В статье исследованы мотивы, цели, способности, активность и другие индивидуально-психологические особенности учащихся, разработаны выводы и рекомендации в целях совершенствования структуры и содержания педагогического мониторинга в процессе личностно-ориентированного образования в средней школе. учебные заведения. В заключение, если изучать в общеобразовательных учреждениях для реализации личностно-ориентированного образования в процессе обучения учащихся, которые приходят учиться в общеобразовательные учреждения с первых дней, то их целесообразно привлекать к деятельности, которая удобной и разнообразной, то есть не только учебной, но и классной и внеклассной деятельности, для формирования в ней интереса к учебе и познанию.

Ключевые слова: личностно-ориентированное образование, мониторинг, педагогический мониторинг, индивидуально-психологический, воспитание-обучение, наблюдение, анализ, контроль.

**FACTORS FOR IMPROVING THE STRUCTURE AND CONTENT OF
EDAGOGICAL MONITORING IN THE PROCESS OF INDIVIDUALIZED
EDUCATION****ESHMANOV OTABEK USANOVICH,**

Associate Professor, University of Economics and Pedagogy

ШОНАЗАРОВА НИЛУФАР АББОС ҚІЗІ

Master's student at the University of Economics and Pedagogy

Abstract

The purpose of the study: to study the factors of implementing the structure and content of pedagogical monitoring in the process of person-centered education. In the process of research, such research and analysis methods as pedagogical observation, comparative analysis, experimental testing, pedagogical monitoring, questionnaire, test, mathematical statistical analysis were used. The article studied the motives, goals, abilities, activity and other individual-psychological characteristics of students in order to improve the structure and content of pedagogical monitoring in the process of person-centered education in general secondary educational institutions, and developed conclusions and recommendations. In conclusion, if we study general secondary educational institutions for the implementation of person-centered education in the process of education, it is advisable to involve students who come to study in general secondary educational institutions from the first days in convenient and diverse, that is, not only academic, but also extracurricular and extracurricular activities, to form an interest in studying and gaining knowledge.

Key words: person-centered education, monitoring, pedagogical monitoring, individual-psychological, education, observation, analysis, control.

KIRISH

Respublikamizda ta'lim tizimini rivojlantirishning asosiy strategik yo'nalishlari aniqlandi, xorijiy tajribalar asosida ilg'or pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish, innovatsion jarayonlarni faol qo'llab-quvvatlash, ta'limni rivojlantirishning me'yoriy asoslari ishlab chiqildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida»gi PF-4947-son farmonida

«Uzluksiz ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, mehnat bozorining zamonaviy ehtiyojlariga muvofiq yuqori malakali kadrlarni tayyorlash, ilmiy va innovatsiya yutuqlarini amaliyotga joriy etishning samarali mexanizmlarini yaratish» va boshqa vazifalar ta'lim sohasidagi ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilandi. Natijada shaxsga yo'naltirilgan ta'lim jarayonida pedagogik monitoringni amalga oshirish imkoniyatlari kengaytirildi.

Jahonda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim jarayonida innovatsion rivojlanishning darajasini tezkor va ishonchli tahlil qilishga mo'ljallangan baholash tizimlari yaratilgan. Baholash tizimlari Xalqaro iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti (Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD)) tomonidan xalqaro reyting tizimlarida qo'llanilmoqda. Reyting tizimi INSEAD biznesmaktabi [1], Kornel universiteti va intellektual mulk Jahon tashkiloti tomonidan qo'llanilayotgan Global innovatsion indekslar uchun xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLARI

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning pedagogik faoliyat konsepsiyasi va g'oyalari yuzasidan mustaqil davlatlar hamdo'stligi mamlakatlari olimlaridan S.Bagaeva, A.Baxmutskiy, I.Belevtseva, Ye.V.Bondarevskaya, I.Galmukova, S.V.Kulnevich, A.Makarov, A.Mayorov, S.Xoxlova, F.T.Fomenko, I.S.Yakimanskaya va boshqalarning ilmiy ishlarida joriy etish muammolari tadqiq etilgan.

Uzoq xorij mamlakatlari olimlaridan S.Anderson, B.Blum, N.Gronlud, L.Hoffmann, L.Kronbach, R.Linn, R.Stigtins H.Yulek va boshqalarning tadqiqotlarida ta'lim sifatini boshqarish, baholash va nazorat qilish masalalari yuzasidan tadqiqot ishlari olib borilgan.

Umumiy o'rta ta'lim tizimida ta'lim menejmentining mustaqil kategoriyasi hisoblangan o'qitish sifati, monitoringini amalga oshirishning pedagogik shart-sharoitlari, zamonaviy pedagogikaning metodologik asoslari bo'yicha mamlakatimiz olimlaridan R.Djuraev, X.Ibragimov, U.Inoyatov, R.Karimov, Sh.Qurbonov, M.Ochilov, E.Seytxalilov, S.Turg'unov Sh.S.Sharipovlarning tadqiqot ishlarida o'z aksini topgan.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va o'zini rivojlantirishni tashkil etish monitoringini amalga oshirish yuzasidan B.R.Adizov, B.Ma'murov, S.Nishanova, R.G'.Safarova, E.A.Seytxalilov, K.Hoshimov, F.R.Yuzlikaev, E.Yuzlikaeva va boshqalar tadqiqot ishlari olib borishgan.

Foydalanilgan metodlar. Tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatuv, qiyosiy tahlil, tajriba-sinov, pedagogik monitoring, so'rovnoma, test, matematik-statistik tahlil kabi tadqiqot va tahlil usullaridan foydalanilgan.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Pedagogik monitoring – o'quvchilarga ta'lim-tarbiya berishda kuzatuv, nazorat, tahlil qilishva baholash jarayonidir.

O'qituvchi shaxsga yo'naltirilgan o'quv bilish jarayonini tashkil etishning pedagogik-psixologik vositalari, usul hamda metodlarini yaxshi egallamog'i lozim. Buning uchun maktab ma'muriyati va uslubiy kengashlar o'qituvchini shaxsga yo'naltirilgan o'quv bilish jarayonini tashkil etish vositalari bilan qurollantirishga qaratilgan ilmiy metodik faoliyatni samarali yo'lga qo'yishlari, shuningdek, o'qituvchini shaxsga yo'naltirilgan o'quv-bilish jarayonini tashkil etishga tayyorlashning umumiy va xususiy maqsadlari aniqlab olinishi kerak.

“Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim jarayonida pedagogik monitoringning tarkibi va mazmunini takomillashtirish” davlat ta'lim standartlarini kompetensiyaviy yondashuv asosida hamda o'quv- tarbiya jarayoniga pedagogik monitoringni baholash mezonlari va ko'rsatkichlarini takomillashtirilgan holda shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar vositasida o'tilayotgan fanlarning imkoniyatlaridan foydalangan shaxsga yo'naltirilgan ta'lim jarayonida, pedagogik monitoringni samarali rivojlantirishni ta'minlovchi pedagogik omillarni aniqlash va zarur shart sharoitlarni yaratish tadqiqotning maqsadi qilib belgilandi.

Tadqiqotimiz natijalariga ko'ra ushbu jarayonda quyidagi umumiy masalalar yechilishi taqozo etiladi:

- o'qituvchiga shaxsga yo'naltirilgan o'quv bilish jarayonida o'quvchining rivojlanishi, shaxsiy sifatleri, o'zlashtirilgan bilim hamda ko'nikmalarini tashxislashning eng qulay metodlari bilan birga metodikalarini o'rgatishga xizmat qiladigan mashg'ulotlar tizimini tashkil etish va muntazam o'tkazish;
- o'qituvchini shaxsga yo'naltirilgan o'quv bilish jarayonida o'quvchini rivojlantirishga qaratilgan o'z faoliyatini muntazam tahlil qilib, kamchiliklarini bartaraf etishga odatlantirish.

Ko'zda tutilgan maqsadga erishish uchun pedagogik faoliyatning mavjud qirralarini yaxshi bilib olish kerak. O'qituvchidagi ruhiy o'ziga xoslik va xususiyatlarni markazlashtirish, bir nuqtaga jamlash, pedagogning kasbiy mehnatini integrallashtirish, izchil tizimga solish imkonini beradi. Bu mehnatning barcha o'ziga xos qirralari, jihatlari

va parametrlarini aniqlashga yordamlashadi. O'qituvchining xuddi mana shu jihatlari uning kasbiy faoliyati takomillashuviga ko'maklashadi.

Shuning uchun ham, shaxsga yo'naltirilgan o'quv-biluv jarayonini amalga oshirishga tayyorlash uchun, fikrimizcha, o'qituvchilar oldiga quyidagi vazifalar qo'yiladi:

- o'qituvchilarda shaxsga yo'naltirilgan o'quv-biluv jarayonining maqsadini aniqlash ko'nikmasini hosil qilish, bunda o'quvchilarning shaxsiy xususiyatlari va imkoniyatlarini alohida hisobga olishga erishish;
- o'quvchining hayotiy ehtiyojlari va qadriyatlaridan kelib chiqqan holda faoliyatni tashkil etish;
- o'qituvchilarda rivojlanish vaziyatlarini modellashtirish tajribasini shakllantirish;
- shaxsga yo'naltirilgan o'quv-biluv jarayoni mazmuniga insonparvarlikka oid bilimlar, tushunchalar, tajribalarni singdirish;
- o'zining va o'quvchisining tajribalaridan ta'lim mazmunining uzviy qismi sifatida foydalana olishga erishish;
- zamonaviy ta'lim texnologiyalari, o'qitish shakllari vositasida o'qituvchi faoliyatining dolzarbligini oshirish, o'yin, muammoli o'qitish metodlaridan foydalanish.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tizimini tashkil etuvchi omil sifatida o'quvchi, uning ehtiyojlari, motivlari, maqsadlari, qobiliyatlari, faolligi va boshqa individual psixologik xususiyatlarini metodologik tan olishga asoslanadi. Bunda o'qitish jarayonida o'quvchilarning jins-yosh, individual- psixologik va maqomi kabi xususiyatlarni maksimal darajada hisobga olish nazarda tutiladi. Hisobga olish ta'lim mazmuni, ta'lim dasturlarining variativligi, o'quv-fazoviy muhitni tashkil etish orqali amalga oshiriladi. O'qituvchilar o'quv-biluv jarayonining mazmunidan kelib chiqqan holda, o'z pedagogik faoliyatlarining maqsadlarini aniq bayon eta olishlari kerak.

XULOSA

Yuqoridagi fikrlarni tahlil qilib, quyidagi xulosalarga keldik:

1. Pedagogik monitoring o'quv-tarbiyaviy jarayonning holati va natijaviyligini

kuzatish sifatida tushuniladi, bunda baholash va nazorat qilish, ya'ni jarayonni hamda miqdor va sifat jihatdan ifodalangan o'quv-tarbiyaviy jarayonning natijaviyligini boshqarish nazarda tutiladi.

2. O'quvchining shaxsiy sifatlari va qobiliyatlarini shakllantirish hamda rivojlantirish masalasini hal etishda shaxsiy-faoliyatli yondashuvning shaxsiy komponenti hamda umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'quv-tarbiya jarayoniga shaxsga yo'naltirilgan ta'limda monitoringni joriy etish o'rganiladi.

3. Pedagogik monitoring asosida maqsadga yo'naltirilgan, tashkillashtirilgan kuzatuv yotadi, uning tarkibiga bir-biri bilan bog'liq bo'lgan elementlar mosligi kiradi, ularning tarkibi kuzatuv obyektining tarkibi bilan aniqlanadi.

4. Pedagogik monitoring tizimingning ta'lim muassasasi strukturasi ichiga kiritishni boshqarish o'quv muassasalarini innovatsion ish rejimiga o'tish hisoblanadi. Innovatsion jarayon orqali maktab rivojlanishi amalga oshadi. Bunda innovatsion jarayon kompleks faoliyat hisoblanadi va u o'zlashtirish, qo'llash, yangilikni tarqatish faoliyatini bajaradi va shu bilan maktab rivojlanishini shartlaydi.

5. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim o'quvchi shaxsidagi mustaqillik, tashabbuskorlik, javobgarlikni his etish, tanqidiy fikrlash kabi sifatlarini tarbiyalaydi. Bunda o'quvchini ta'lim tizimiga moslashtirmay, balki o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olgan holda rivojlanishi uchun imkon beriladi, uning o'z-o'zini rivojlantirish, mustaqil o'qish, o'zligini namoyon etish, faollashtirish xususiyatlari asosida anglash, mushohada qilish, o'z amaliy faoliyatida sinab ko'rish, yangi g'oyava fikrlarni bildirish, mavjud muammolar yechimining samarali yo'llarini qidirish uchun erkinlik berish, o'quvchining ijodiy, tanqidiy tafakkurini rivojlantirish uchun sharoit yaratiladi. Har qanday o'quvchi o'ziga xos takrorlanmas tabiati, xarakter xususiyatini faollashtirish, namoyish qilishgaintiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Багаева С. Организация мониторинга качества знаний старшеклассников в процессе использования инфокоммуникационных технологий в общеобразовательной школе: Дис. канд. пед. наук. - Карачаевск, 2006.

2. Бахмутский А. Мониторинг школьного образования: проблемы решения. - СанктПетербург: «КАРО», Хохлова С. Мониторинг качества школьного образования: Дис. канд. пед. наук. - Тюмень, 2003.

3. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. Вып. 2. - М., 1996.

4. Каримов Р.Қ., Умумий ўрта таълим давлат таълим стандарти мониторингини таъминлашнинг педагогик асослари. Пед. фан. ном. диссер - Т., 2006.

5. Юзликаева Э.Р. Педагогический мониторинг в личностно-ориентированном образовательном процессе в системе высшего образования. Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук, 2007.

